

Economische visie Maassluis 2015-2025

Voorwoord

De economie leeft in Maassluis. Na jaren als woonstad bestempeld te zijn, is het besef er nu ook dat je zonder bedrijfsleven en goede randvoorwaarden voor het bedrijfsleven geen goede woonstad kunt zijn!

In Maassluis is een grote diversiteit aan bedrijven en ondernemers te vinden die samen een belangrijke bijdrage leveren aan de sterke economische structuur en het uitstekende woon- en leefklimaat in de gemeente. Als gemeentebestuur maken we ons sterk voor een stad waar het prettig wonen en werken is.

De Binnenstad is opgeknapt en veel van de leegstaande winkels zijn weer gevuld. Koningshoek wordt gerenoveerd en vernieuwd. Nieuwe fysieke ruimte is er op bedrijventerrein De Dijk. Met Lely hebben we een wereldmarktleider in onze gemeente. Kortom, Maassluis blijft zich economisch ontwikkelen. Samenwerking met ondernemers en andere gemeenten in de regio is daarbij een belangrijke voorwaarde.

Deze economische visie geeft de ambities van Maassluis in de periode tot 2025 weer. De ambities zijn vervolgens vertaald in een concreet actieprogramma, waarbij verschillende partijen aan zet zijn. Op die manier werken we samen aan het creëren van een duurzaam en concurrerend vestigingsklimaat in de gemeente én de regio!

Sjef Evers

Wethouder Economische Zaken, Financiën, Milieu, P&O en Communicatie

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
1. Inleiding.....	4
2. Leeswijzer.....	4
3. Maassluis economie.....	5
3.1. Metropool	
3.2 SWOT	
3.3 Werkgelegenheid	
4. Ambitie en beleid.....	10
4.1 Samenwerking	
4.2 Maassluis als interessante vestigingslocatie voor bedrijvigheid	
4.2.1. Gemeentelijke dienstverlening	
4.2.2. Ondernemersfonds	
4.2.3. Leegstand	
4.2.4. Bereikbaarheid/infrastructuur	
4.2.5. Wonen	
4.2.6. Duurzaamheid	
4.3 Maassluis biedt ruimte voor uitbreiding van de werkgelegenheid	
4.3.1. Bedrijventerreinen	
4.3.2. Detailhandel	
4.3.3. Zorgeconomie	
4.3.4. Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt-bedrijfsleven	
4.3.5. Werken aan huis	
4.3.6. Regionaal Bureau Zelfstandigen	
4.4 Maassluis zet in op het versterken van de aantrekkingskracht	
4.4.1. Citymarketing	
4. Actieprogramma	22

1. Inleiding

In 2005 is de Integrale Economische Beleidsnota verschenen die in 2008 tussentijds is geëvalueerd. Inmiddels is de looptijd van de Integrale Economische Beleidsnota verstreken en is het tijd voor een nieuwe economische visie, ook gezien de ontwikkelingen die de economie de afgelopen tien jaar heeft doorgemaakt. Deze nieuwe economische visie is een verdere verdieping, actualisering en verbreding (met niet-ruimtelijke economische aspecten) van de Structuurvisie Maassluis 2012-2025.

Voor de nieuwe economische visie is gebruik gemaakt van het rapport 'Economie in Maassluis 2014-2025' dat in 2014 is opgesteld door een werkgroep bestaande uit ondernemers en leden van de gemeenteraad¹. De eerste zin daarvan blijft nadrukkelijk een belangrijk richtsnoer bij het beleid: "Het belang van een vitale economie voor Maassluis is onbetwist".

In deze visie wordt een beeld geschetst van de economische ontwikkelingen in de regionale economie, gekoppeld aan de lokale ambities van Maassluis. Dit wordt uitgewerkt in een activiteitenprogramma Economie 2015 – 2018. Hierbij worden ook de (mogelijke) relaties gelegd met de ambities en activiteiten van de Agenda Economisch Vestigingsklimaat van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag.

Om de economische potenties van Maassluis binnen de regio verder uit te nutten wordt de komende jaren ingezet op:

- Ontwikkelen en integreren Citymarketing,
- Het uitbreiden van de toerisme-economie,
- Behouden en faciliteren van de huidige economische bedrijvigheid,
- Scheppen van nieuwe werkgelegenheid met extra aandacht voor innovatieve bedrijven,
- Uitbreiding van de zorgeconomie,
- Optimalisatie winkelvoorzieningen,
- Het verbeteren van de huidige bedrijfsterreinen en,
- Acquisitie van bedrijven op nieuwe en huidige bedrijfsterreinen

met als doel de versterking van de economische aantrekkelijkheid en het functioneren van het bedrijfsleven van Maassluis.

2. Leeswijzer

In hoofdstuk 3 is beschreven hoe de Maassluise economie er nu uit ziet. Vervolgens worden in hoofdstuk 4 de economische visie van de gemeente Maassluis beschreven en de bijbehorende beleidsthema's en doelen. Tot slot is in hoofdstuk 5 beschreven hoe we de gestelde doelen willen bereiken en wanneer.

---

¹ Zie bijlage 1 'Economie in Maassluis 2014-2025'

3. Maassluise economie

Stand van zaken

Maassluis is een compacte, groene en goed bereikbare gemeente. Een stad met een historische binnenstad met een zichtbaar maritiem verleden. Uniek gelegen tussen het groene Midden-Delfland aan de ene kant en de Nieuwe Waterweg aan de andere kant. Maassluis streeft ernaar een sociale en financieel gezonde stad te zijn. In 2012 heeft de gemeenteraad de Structuurvisie Maassluis 2012-2025 vastgesteld. Daarin staat de algemene ambitie van de gemeente als het gaat om ruimtelijk beleid en ontwikkelingen in die periode. In de structuurvisie worden uitgangspunten voor concrete projecten en maatregelen globaal beschreven. Dat kan gaan over de Dijkpolder (wonen), De Dijk (werken) en de groenstructuur (leefbaarheid) e.d. Ook meer abstracte ambities voor bijvoorbeeld de commerciële en maatschappelijke voorzieningen worden vermeld.

3.1 Metropool

Maassluis is een van de 23 gemeenten in de metropoolregio Rotterdam-Den Haag (MRDH). Deze Metropoolregio is met 2,2 miljoen inwoners het economisch hart van de zuidelijke Randstad – waartoe ook de regio rond Leiden en de Drechtsteden behoren. In de Metropoolregio wordt 15 procent van het totale Nederlandse inkomen verdiend. De arbeidsproductiviteit is er hoog en het economisch profiel is sterk en divers. De MRDH heeft sterke verbindingen met nabijgelegen andere grootstedelijke regio's – de Metropoolregio Amsterdam, de Brainport Eindhoven, Antwerpen, het Ruhr-gebied. Dominant in de verhouding tussen deze regio's is niet concurrentie, maar wederzijdse afhankelijkheid en versterking. Samen vormen deze grootstedelijke regio's een van de belangrijkste economische gebieden in Europa.

De metropoolregio heeft een stevige economische ambitie:

“De Metropoolregio Rotterdam Den Haag is in 2025 internationaal marktleider in het ontwerpen, ontwikkelen, maken en vermarkten van oplossingen op het gebied van duurzaam leven in een sterk verstedelijkte deltaregio. In de regio worden samenhangende oplossingen bedacht, getest en geproduceerd voor mondiale logistieke, energie-, voedsel- en veiligheidsvraagstukken.”

Om deze ambitie te realiseren, met als doel werkgelegenheid voor alle lagen van de bevolking, zet de metropoolregio in op wisselende coalities op een aantal cruciale werkvelden:

- Werklocaties
- Energie-infrastructuur
- Branding (het 'op de kaart zetten' van de MRDH)
- Clustervorming tussen bedrijven onderling en met kennisinstellingen binnen de metropoolregio.,
- Financiering : investeringsproposities om Nederlandse en buitenlandse financiers – privaat én publiek – te koppelen aan initiatieven in de metropoolregio.
- Onderwijs en arbeidsmarkt
- Nieuwe economische dragers landelijk gebied
- Gebieden: investeringen in interactiemilieus en binnenstedelijke gebiedsontwikkeling

Samenwerking in de subregio met Schiedam en Vlaardingen is noodzakelijk om hoger op de prioriteitenlijst van de Metropoolregio te komen. .

Metropoolregio Rotterdam Den Haag

The map highlights the following key features and statistics across the metropol region:

- 34 km zandstrand**
- historische binnensteden**
- 430 min ton overslag in de grootste haven van Europa**
- glasbouw**
- 65.000 pendelaars per dag**
- 16 treinen per uur tussen de grootste stedelijke centra**
- 78 km metro & light rail**
- 1 HSJ-station met directe verbindingen naar Amsterdam, Antwerpen, Brussel en Parijs**
- 4 grootschalige congressiefaciliteiten** (Nieuw Rijnvwaard)
- 3 universiteiten; 55.007 wo-studenten**
- 66 bioscoopzalen**
- 3 universiteiten; 55.007 wo-studenten**
- 52 theaters**
- 128-160 bedrijven**
- 5 hogescholen**
- 2,2 mln inwoners / 174 nationaliteiten**
- 3,3 mln m² winkelaanbod**
- 131 internationale instellingen**
- 1 regionale luchthaven Rotterdam The Hague Airport**
- 2 van de 10 best bezochte attracties van Nederland; Blijdorp en Duinrell; 2,9 mln bezoekers**
- 13 Michelinsterren**

Orange arrows indicate connectivity to:

- SCHIPHOL**
- ANTWERPEN / BRUSSEL / PARIJS**
- OOSTLAND**

Geographical labels include: Den Haag, Rotterdam, Delft, Hoekse Lij, Rotterdam Centraal, Dordrecht, Rotterdam, and The Hague Airport.

3.2 SWOT

Begin 2014 is het rapport 'Economie in Maassluis 2014-2025; een perspectief' verschenen. Dit rapport is opgesteld door een werkgroep bestaande uit leden van de gemeenteraad en vertegenwoordigers van het lokale bedrijfsleven. Op basis van de bevindingen die aan het rapport ten grondslag liggen, heeft de werkgroep een SWOT-analyse gemaakt. Die laat duidelijk zien welke stappen er in de voorgaande jaren gezet zijn, maar ook op welke terreinen verdere inspanningen nodig zijn. Het gaat daarbij niet eens per definitie om de aard van de maatregelen, maar om de daadwerkelijke invulling daarvan. Voor de nieuwe economische visie is de SWOT aangescherpt:

Sterkten <ul style="list-style-type: none"> • Ligging aan de A20 • Relatief veel mensen werkzaam in handel en overige dienstverlening • Divers aanbod aan functies en voorzieningen • Marktpotentieel in de buurt (o.a. Rotterdam en Den Haag) • Historische ambiance, het water en de natuurlijke omgeving (Midden-Delfland) • Huidige uitstraling binnenstad en haven • Aanbod van bedrijfsterrein	Zwakten <ul style="list-style-type: none"> • Daling werkgelegenheid • Detailhandelsstructuur- en volume • Relatief laag voorzieningenniveau, zowel in termen van werkgelegenheid als capaciteit • Geen landelijk bekende bezienswaardigheden aanwezig in Maassluis, beperkt imago
Kansen <ul style="list-style-type: none"> • Gunstige ligging aan de A20 (en op termijn A4) met name voor bedrijventerreinontwikkeling • Nabijheid Westland • Historische karakter binnenstad, haven en natuur in de omgeving • Water, cultuur en vermaak als trekkers voor de binnenstad (detailhandel) • Plannen woningbouw • Stadspromotie/citymarketing	Bedreigingen <ul style="list-style-type: none"> • Onvoldoende ruimte voor ondernemen • Te veel nadruk op woonfunctie • Koopkrachttek naar Vlaardingen en Westland • Leegstand bedrijfs- en winkelpanden • Vergrijzing van de bevolking

3.3 Werkgelegenheid

In de structuurvisie is aangegeven dat in Maassluis er tot 2015 zo'n 130 fte bij komen (in totaal 6800 arbeidsplaatsen) en tot 2025 zo'n 850 plaatsen (7500 totaal). In onderstaande tabel is te zien dat het aantal van 6800 is behaald, maar dat de werkgelegenheid het afgelopen jaar wel is afgenomen².

² Er is geen specifieke verklaring voor deze afnemende werkgelegenheid, anders dan gevolgen economische situatie.

Gemeente	Jaar	Banen totaal ³	Vestigingen totaal
Maassluis	2010	6890	1150
Maassluis	2011	6870	1160
Maassluis	2012	6880	1130
Maassluis	2013	7130	1150
Maassluis	2014	6800	1090

Bron: LISA, 2010-2014

De werkgelegenheid concentreert zich met name in de volgende sectoren⁴:

- Dienstverlening (12,5%): De zakelijke dienstverlening is een groei-economie. Grotendeels is dit cluster niet-locatiegebonden. Gelet op het groeiend aantal zzp-ers in deze sector is de beschikbaarheid van voldoende werk-aan-huis-woningen een belangrijke vestigingsfactor evenals laagdrempelige kantoorfaciliteiten, goede digitale en fysieke infrastructuur, maar ook de mogelijkheid tot ontmoeting (bijv. in een kantoorverzamelgebouw).
- Haven en Techniek (19%) : De industrie biedt veel werkgelegenheid in Maassluis. Belangrijkste werkgever is Lely Industries. Door de strategische ligging is Maassluis interessant voor bedrijven met relaties met de Rotterdamse haven. Het bieden van ruimte aan technische en maritieme bedrijvigheid is voor Maassluis een kans om de profiteren van de verwachte groei in deze sectoren. Belangrijke vestigingsfactoren zijn de digitale en fysieke infrastructuur en een aantrekkelijke woonomgeving.

Bovenstaande sectoren zijn met name gehuisvest op de bedrijventerreinen van Maassluis (Kapelpolder, Nieuwe Waterweg, Dijkpolder, de Kade en De Dijk). De Dijk is een uitgeefbaar bedrijventerrein.

- Detailhandel (31%): Qua werkgelegenheid is de (groot- en) detailhandel het belangrijkste cluster. Door de grote spreiding van het aanbod kent de detailhandel te weinig mogelijkheden om zich scherp te profileren. Gezien de trend van schaalvergroting in complexen en vloeroppervlak per winkel, wordt dat steeds belangrijker, alsmede het verbeteren van de verblijfskwaliteit. Dit is een fysieke opgave, maar ook een onderdeel van een city-brandingsstrategie. De directe invloed van de gemeente op de ontwikkeling van detailhandel is relatief beperkt, immers ondernemers beslissen in eerste instantie zelf waar ze zich willen vestigen en hoe zij welke producten/diensten willen aanbieden. De gemeente heeft vooral een rol in voorwaardenscheppende sfeer (fysieke ruimte, regelgeving en organiserend vermogen). De detailhandelsvisie uit 2012 vormt het beleidskader voor verdere ontwikkeling van de stad op dit gebied. In paragraaf 4.3.2. komen wij hierop terug.

³ Het aantal banen heeft betrekking op het totaal aantal fulltimers, parttimers en uitzendkrachten

⁴ Bron: CBS 2014, werkgelegenheid Maassluis, verdeling naar sector in %

- **Zorg- en welzijn (16%)** : De zorg is een belangrijke bron van werkgelegenheid. De zorg wordt steeds dichterbij de afnemer gepositioneerd, op lokaal en subregionaal niveau. Bezuinigingen in de zorg hebben dus een direct effect op de Maassluisse werkgelegenheid. De zorg als economische sector is voor Maassluis belangrijk, in termen van werkgelegenheid, zorgvoorzieningen en daaraan gelieerde detailhandel en kleinschalige bedrijvigheid en bijvoorbeeld stageplekken voor het middelbaar beroepsonderwijs. Ook de stijgende behoefte aan zorg door de vergrijzing biedt kansen.
- **Toerisme en recreatie (4%)**: De werkgelegenheid in het cluster cultuur, sport en recreatie is nog relatief beperkt. Maassluis scoort vooral goed in de recreatieve fiets- en wandeltochten, samen met de omliggende groene gemeenten. Daarnaast beschikt zij over een historisch centrum dat ook aantrekkingskracht kan hebben op de inwoners van de gehele metropoolregio Rotterdam Den Haag. Met citymarketingbeleid moet hier meer werkgelegenheid uit te halen zijn.

4. Ambitie en beleid

Wat willen we bereiken?

Wat wil Maassluis in 2025 in economisch opzicht bereiken:

- Maassluis blijft een interessante vestigingslocatie voor bedrijvigheid. Ondernemers kiezen voor Maassluis omdat ze er prettig wonen, de kwaliteit van de bedrijventerreinen waarderen, de bereikbaarheid op orde is en de gemeentelijke dienstverlening boven het gemiddelde ligt.
- Maassluis biedt ruimte voor uitbreiding van de werkgelegenheid. Het aantal arbeidsplaatsen is toegenomen naar ongeveer 7500 en groeit tenminste evenredig met de werkgelegenheid in de MRDH. Onderwijs en bedrijfsleven hebben nauwe banden en slagen er daardoor goed in om vraag naar een aanbod van arbeid op elkaar af te stemmen.
- De aantrekkelijkheid van Maassluis is verhoogd voor de eigen inwoners, toeristen en winkelend publiek uit de regio. Dit geeft een stimulans aan de economie en werkgelegenheid in Maassluis. Een grotere aantrekkelijkheid kan ook leiden tot nieuwe inwoners en nieuwe bedrijven.

Om bovenstaande te realiseren is een nadere uitwerking van deze ambities noodzakelijk. Voordat we dat doen, eerst even wat over samenwerking in de Metropoolregio en met omliggende gemeenten.

4.1 Samenwerking

In de MRDH is aangegeven dat Maassluis geen actieve inzet zal plegen bij de uitvoering en realisatie van doelen in Metropoolverband. Daarvoor is de ambtelijke capaciteit te beperkt. Wel wil Maassluis op een aantal werkvelden meedenken (geen actieve rol bij uitvoering). Er zal bekeken worden of we ambtelijk met Vlaardingen en Schiedam samen kunnen optrekken in MRDH-verband, dit scheelt capaciteit.

Het is van belang te bezien welke ambities van de Metropoolregio voor Maassluis en de subregio met Vlaardingen en Schiedam, van belang kunnen zijn. Wij denken aan de volgende ambities:

- Eén gezamenlijke visie en programma voor werklocaties (bedrijventerreinen, kantoren en detailhandel) gericht op het benutten van aanwezige kwaliteiten en tegengaan van versnippering.
- Branding van de regio: een gezamenlijke vlag waaronder alle aanwezige merken hun identiteit kunnen uitdragen.
- Heldere samenwerking en goede afstemming tussen verschillende acquisitieorganisaties, neergelegd in een acquisitieconvenant, gericht op wederzijdse versterking van de inzet van de verschillende organisaties actief op dit terrein.
- Versterking van de (beroeps-)onderwijsinfrastructuur met een goede spreiding van gespecialiseerde opleidingsinstellingen in de nabijheid van specifieke clusters.
- Versterking van de positie van kennisclusters.

- Gezamenlijke vermarkting van de Metropoolregio als internationale toeristische bestemming.
- Versterken van het netwerk tussen ondernemers en lokale overheden.

Het verschil in schaalniveau betekent dat de lokale en regionale ambities niet één op één op elkaar te leggen zijn. Omdat de cirkel van invloed met name op het lokale niveau ligt, is in deze visie gekozen voor het perspectief van de lokale doelen. Waar mogelijk zijn deze gekoppeld aan regionale ambities⁵.

Om succesvol een subregionaal economisch beleid te kunnen voeren (in een kleinere entiteit dan de MRDH) zullen gemeenten, het bedrijfsleven en instellingen moeten samenwerken. In subregionaal opzicht het licht laten schijnen over lokale aangelegenheden is van belang. Zeker als het gaat om het bevorderen van economische bedrijvigheid en innovatie. Hiermee kunnen gemeenten elkaar op deelgebieden versterken en aanvullen. Samenwerking kan, afhankelijk van het thema of onderwerp, resulteren in diverse verbindingen met omliggende gemeenten.

Startpunt van iedere samenwerking vormt het vaststellen van een gemeenschappelijk gevoel van urgentie onder ondernemers, instellingen en overheid. Vanuit dat perspectief kan een gemeenschappelijk actieplan worden gemaakt. Bewaakt dient te worden dat het participeren in een netwerk een concrete meerwaarde heeft voor de lokale bedrijvigheid en de ambities van Maassluis. De bestuurlijke en ambtelijke inzet is afhankelijk van de toegevoegde waarde.

4.2 Maassluis als interessante vestigingslocatie voor bedrijvigheid

4.2.1. Gemeentelijke dienstverlening

De basis voor ieder nieuw initiatief valt of staat bij een professionele dienstverlening en een goede samenwerking met ondernemers. Ondernemers dienen zich welkom te voelen in een gemeente. Maassluis heeft op de website een gedeelte voor ondernemers, waarvan het belangrijk is dat de

⁵ Zie hoofdstuk 5: actieprogramma

informatie actueel wordt gehouden. Ook kunnen ondernemers met hun vragen terecht bij ondernemen@maassluis.nl of de beleidsmedewerker economie.

De gemeente Maassluis kan en wil het niet alleen. Alleen in goed overleg met het bedrijfsleven kunnen initiatieven tot wasdom komen en een positieve uitwerking hebben op de solidariteit tussen ondernemers enerzijds en de houding en presentatie van de gemeente anderzijds. Het bestuurlijk overleg bedrijfsleven (MOVE en gemeente) biedt het vertrekpunt voor de strategische economische koers van de gemeente.

De lijnen in onze gemeente zijn kort en de contacten zijn goed. Ook de bestuurders zijn goed benaderbaar. De gemeente neemt gezamenlijk met MOVE initiatieven die het bedrijfsleven versterken, de werkgelegenheid bevorderen en de stad op het gebied van wonen en recreatie op een hoger aantrekkelijker niveau brengen.

In 2014 is de LinkedIn pagina Maassluis Onderneemt opgezet en daarnaast houden we ondernemers met een nieuwsbrief op de hoogte.

Sinds begin 2015 is de 'Open Coffee' weer succesvol opgestart in Maassluis. Dit is een netwerkbijeenkomst voor ondernemers in Maassluis en omliggende gemeenten.

De gemeente verleent vergunningen om bedrijvigheid mogelijk te maken. Aanvragen om een omgevingsvergunning moeten worden getoetst aan een bestemmingsplan (functie van de grond). De afgelopen jaren zijn vrijwel alle bestemmingsplannen geactualiseerd.

Bovenstaande wil Maassluis graag zo voortzetten. De gemeente heeft zelf geen onderzoek gedaan naar de tevredenheid van ondernemers naar onze dienstverlening en werkwijze. De KvK heeft in 2013 voor het eerst een onderzoek gedaan binnen de regio naar de ondernemerstevredenheid. Om te testen hoe ondernemers de service ervaren, heeft de KvK een 'mystery guest' onderzoek laten uitvoeren onder alle gemeenten uit de regio. Maassluis scoorde voldoende bij telefonische bereikbaarheid en bij de emailafhandeling.

Het MKB houdt een tweejaarlijks onderzoek naar ondernemerstevredenheid in alle gemeenten. Maassluis scoorde in 2013 goed binnen Zuid-Holland (67 gemeenten), van nr. 52 naar nr. 18.

We gaan onderzoek doen naar de beleving van het ondernemingsklimaat in Maassluis om te kijken wat het effect is van alle maatregelen. Een klanttevredenheidsonderzoek is een duidelijk vertrekpunt voor het op orde brengen van onze dienstverlening. Bovendien, en dat is minstens zo belangrijk, kan op een later moment, een tweede meting gehouden worden. Daarmee wordt het inzichtelijk en meetbaar wat de effecten van onze inspanningen op het gebied van onze lokale economie zijn geweest. We zullen zo nodig aanpassingen in het te voeren beleid voorstellen.

4.2.2. Ondernemersfonds

Het Ondernemersfonds is bedoeld om de collectieve bestedingen van ondernemers in de gemeente te financieren. Door een heffing op de OZB niet-woningen dragen alle ondernemingen en organisaties evenredig bij aan het fonds. Via de vereniging waar de ondernemers bij zijn aangesloten kunnen aanvragen voor collectieve bestedingen worden gedaan, zoals bijvoorbeeld

parkmanagement, acquisitie, zonnepanelen en camerabewaking. Door de collectieve aanpak wordt free-riders problematiek tegengegaan. Bovendien wordt met eigen geld de slagkracht van ondernemers vergroot: ondernemers kunnen zelf dingen mogelijk maken, zonder aan te hoeven kloppen bij gemeente. Daarnaast stimuleert het fonds samenwerking tussen de verschillende ondernemers en organisaties, waardoor er een multiplier effect ontstaat. De MOVE gaat onderzoeken of het ondernemersfonds ook in Maassluis kan worden ingevoerd. De gemeente treedt louter faciliterend op, wij zullen de evt. heffing opleggen en afdragen.

Het initiatief om te komen tot de Maassluispas wordt ondersteund. De gemeente zal in overleg bezien op welke wijze de gemeente kan aanhaken om het gebruik van de pas nog aantrekkelijker te maken.

4.2.3. Leegstand

De gemeente heeft vanaf 2013 met succes ingezet op bestrijding en het voorkomen van winkelleegstand in de Binnenstad. Winkelleegstand is ongewenst in verband met de verminderde uitstraling door de lege panden, de verminderde aantrekkelijkheid voor zowel ondernemer als klant en de werkgelegenheid die verdwijnt bij een afname van het aantal winkels.

Met de vernieuwing van Koningshoek hopen we weer een modern en op de toekomst gericht hoofdwinkelcentrum te krijgen.

Het is belangrijk dat gemeente en ondernemers gezamenlijk de leegstand verder tegengaan. Ontwikkelingen op regionaal, provinciaal en landelijk niveau worden nauw gevolgd en kansen die ontstaan worden gegrepen. Ook leegstand op bedrijventerreinen is nadelig. Nadat de leegstand op bedrijventerreinen in kaart is gebracht, zullen eventueel noodzakelijke acties in overleg met de MOVE in gang worden gezet.

4.2.4. Bereikbaarheid/infrastructuur

De bereikbaarheid is met de A4 en de A20 goed. Bovendien is door de geografische ligging in het centrum van de MRDH, ieder (economisch) deel van de stad goed bereikbaar vanaf het omliggende en lokale wegennet.

4.2.5. *Wonen*

Een aantrekkelijk woonprofiel is een randvoorwaarde voor ondernemers om zich in Maassluis te vestigen. Onze woningbouwprojecten Balkon en Wilgenrijk zijn de grote woontrekkers. Ook de herstructureringen van de Burgemeesterswijk en Sluispolder-West zijn belangrijk voor een goed woonklimaat. Met de Visie Openbare Ruimte zorgen we voor een goede aankleding van de openbare ruimte in de stad. De uitwerking van de Cultuurvisie draagt bij aan een goed woon- en leefklimaat in de stad.

4.2.6. *Duurzaamheid*

Maassluis wil ook in de toekomst een fijne stad zijn om in te wonen en te werken. Dit kan alleen als wij op een duurzame manier met onze omgeving omgaan. Wij kunnen dit als gemeente niet alleen, wij hebben inwoners, maar ook de bedrijven hierbij nodig. Om ondernemers te inspireren duurzaam te ondernemen wordt er doorlopend over duurzaamheid gecommuniceerd. We willen laten zien dat duurzaam ondernemen niet alleen goed is voor het milieu, maar ook voor de portemonnee. Ondernemers in Maassluis kunnen daarom deelnemen aan de klimaatstafette waarbij zij elkaar nomineren om een CO2-scan uit te laten voeren. Daarnaast vindt er jaarlijks een ondernemersavond met het thema duurzaamheid plaats, georganiseerd in samenwerking met de ondernemersvereniging.

4.3 Maassluis biedt ruimte voor uitbreiding van de werkgelegenheid

4.3.1. *Bedrijventerreinen*

Wij willen graag ruimte bieden aan nieuwe en bestaande ondernemers en daarmee werkgelegenheid creëren.

De Dijk

De Dijk is een nieuw aangelegd bedrijventerrein aan de Nieuwe Waterweg aan de oostkant van Maassluis. Deze locatie is in 2007 gekocht van de gemeente Rotterdam en Domeinen. Maassluis heeft vastgesteld dat voor de ontwikkeling van de gemeente een modern en duurzaam bedrijventerrein noodzakelijk is.

Vanaf 2012 is de feitelijk aanleg begonnen en inmiddels ligt het bedrijventerrein, met 6,4 ha aan beschikbare grond er volledig bouwrijp bij. De hoofdontsluiting, parkeerplaatsen, plantsoenen, verlichting, maar ook het glasvezel onder de grond zijn nu volledig door de gemeente Maassluis aangelegd.

Het terrein De Dijk zal geleidelijk over een tijdspanne van enkele jaren gevuld raken, maar heeft dus van meet af aan een hoogwaardig uiterlijk en functionaliteiten. In 2014 is het eerste bedrijf gevestigd. In de zomer van 2015 start de bouw van een tweede bedrijfsgebouw. Ondernemers kunnen zelf een kavel uitkiezen en vanaf 1.000m² is iedere kavelgrootte bespreekbaar.

Naast eigen inspanningen wordt met omliggende gemeenten samenwerking gezocht om De Dijk in te vullen. Maassluis zou bedrijven uit omliggende gemeenten kunnen helpen die op zoek zijn naar ruimte. Belangrijkste is dat de regionale economie wordt gestimuleerd.

Dijkpolder – Lely Campus

Lely is gespecialiseerd in technische hulpmiddelen voor de agrarische sector en in het bijzonder de melkveehouderij. Hun hypermoderne melkrobot springt het meest in het oog. De onderneming uit Maassluis is een reus binnen de Nederlandse maakindustrie en is wereldmarktleider in de productie van landbouwmachines.

In 2010 zijn de gemeente en Lely overeengekomen om in de Dijkpolder zowel een nieuwe woonwijk als de werklocatie van Lely Industries te faciliteren.

Zoals vastgelegd in het Masterplan Dijkpolder heeft Lely de ambitie om in verschillende fases de Lely Campus te ontwikkelen. Hierbij is niet alleen herontwikkeling van de eigen bedrijfslocatie aan de orde, maar ook het bieden van ruimte voor aan Lely verwante en/of gelieerde bedrijven.

Samenwerking met partners ziet Lely als een belangrijke voorwaarde om koploper te blijven. Denk hierbij aan toeleveranciers van half-fabrikaten, softwareontwikkelaars, kennispartners of andere bedrijven waar Lely een werkrelatie mee heeft. De ontwikkeling van de Lely Campus zorgt ervoor dat het aantal arbeidsplaatsen – op verschillende opleidingsniveaus en in verschillende branches – binnen de gemeente verder toeneemt.

De gemeente en Lely zijn in overleg voor de uitbreiding van de Campus, waarmee ook de verkeersontsluiting van het bedrijf via de nu in uitvoering zijnde brug in het verlengde van de Uiverlaan zal verlopen. De hiervoor vereiste bestemmingsplanwijziging wordt in 2016 aan gemeenteraad ter vaststelling voorgelegd. Op de langere termijn heeft Lely ook de intentie om de oude bedrijfsgebouwen overeenkomstig het Masterplan te herontwikkelen.

Ook in Metropoolverband wordt onderzocht op welke wijze de ontwikkeling van de Lely Campus kan worden gestimuleerd.

Kapelpolder

Uitgangspunt voor Kapelpolder is het versterken van de werkgelegenheid. Daarbij richt de focus zich met name op de omgeving van het MacKayplein. Met de komst van MTS Europroducts is het voormalig Potterrein herontwikkeld. Op andere plekken in de Kapelpolder wordt, indien zich mogelijkheden voor herstructurering voordoen, per locatie bekeken wat de mogelijkheden zijn. De Kapelpolder zal een mix van wonen en werken blijven, waarbij een balans gezocht moet worden tussen een leefbare woonomgeving en een gezonde bedrijfsvoering.

Nieuwe Waterweg

Bedrijventerrein Nieuwe Waterweg is uit ontwikkeld en functioneert naar behoren.

De Kade

Op 10 juni 2014 heeft de gemeenteraad ingestemd met het haalbaarheidsonderzoek Nieuwe Kansen voor de Kade en de uitgangspunten voor de verdere uitwerking. Tijdens de behandeling heeft de gemeenteraad zes moties aangenomen. Op grond van een in 2015 op te stellen overeenkomst zullen vervolgens plannen uitgewerkt worden op initiatief van de eigenaar van de grond. Een mogelijke herontwikkeling zal pas na 2020 zijn beslag krijgen.

In Nieuwe Kansen voor De Kade zijn voorlopig de volgende uitgangspunten opgenomen: ca. 600 woningen (eengezinswoningen en appartementen) en max. ca. 18.000 m² aan ruimte voor bedrijven aan de zogenoemde Handelskade nabij het spoor, met een verwacht aantal arbeidsplaatsen van 250 tot 300. Daarnaast is onderin de appartementengebouwen ook ruimte voor diverse voorzieningen opgenomen.

Haven

De haven van Maassluis biedt 'natte' werkgelegenheid. Ook is de haven een toeristisch-recreatief product en biedt daarmee ook kansen.

In 2005 is de nota havenbeleid vastgesteld. Daarbij is gekozen om allereerst uitwerking te geven aan het bevorderen van de haven als ontmoetingsplaats voor dagrecreanten. Het inrichten van de haven als museumhaven is het belangrijkste resultaat geweest.

In 2014 is de keus gemaakt om de haven verder door te ontwikkelen richting watersporthaven.

Daartoe is in 2015 de passantensteiger geopend. De haven krijgt daarmee niet alleen een landinwaarts gericht profiel, maar ook een meer op watersport afgestemde inrichting.

In 2015 zal een afzonderlijke notitie opgesteld worden over de (verdere) mogelijkheden van de haven. Werkgelegenheid, museumhaven en passantenhaven zijn daarbij de belangrijkste uitgangspunten.

4.3.2. Detailhandel

In 2012 is de detailhandelsvisie⁶ vastgesteld en vormt daarmee een kader voor de detailhandel. Belangrijkste uitgangspunten daarin zijn:

Koningshoek

Koningshoek is het hoofdwinkelcentrum van Maassluis. Wereldhave is eigenaar van het grootste deel van dit winkelcentrum. In 2014 is door Wereldhave gestart met het renoveren van het interieur van het bestaande deel. Daarnaast zal er een overeenkomst gesloten worden tussen Wereldhave en de gemeente die het mogelijk maakt om een tweetal uitbreidingen uit te voeren en de omringende buitenruimte te herstructureren. De verwachting is dat medio 2016 gestart wordt met de bouw van de uitbreiding aan de Van Beethovenlaan. Om dit mogelijk te maken zal in september 2015 de bestemmingsplanprocedure worden opgestart. De wens is om de vernieuwde buitenruimte in 2017 op te leveren. Wekelijks is er markt op het parkeerterrein van de Koningshoek.

Binnenstad

De historische binnenstad is een centrumgebied met een gemengd voorzieningenaanbod. De detailhandel heeft een dubbelfunctie. Enerzijds een buurt- en wijkverzorgende functie (dagelijkse boodschappen en speciaalzaken), maar ook een aanbod dat door bezoekers van buiten de stad doelgericht of recreatief bezocht wordt met aanvulling van horeca en vermaakelementen.

In de afgelopen jaren is veel geld en energie gestoken in het aantrekkelijker maken van het Stadshart als winkel- en verblijfsgebied. Daarbij ging het zowel om de buitenruimte als om het tegengaan van de leegstand van winkelpanden. De inspanningen richten zich de komende jaren op het behoud en verder verbetering van de hiermee bereikte kwaliteit en het uitdragen van de beleving door citymarketingbeleid⁷.

Ten behoeve van de herstructurering van het gebied Sluispolder-West en de Vlietlocatie e.o. hebben de woningcorporatie Maasdelta Groep en de gemeente Maassluis in 2014 een Mantelovereenkomst gesloten. Met het sluiten van deze Mantelovereenkomst is ook het richtinggevend kader voor de ontwikkeling en herstructurering van het deelgebied 'Vlietlocatie e.o.' vastgesteld. Afgesproken is dat deze locatie ontwikkeld zal gaan worden door een derde partij.

Het programma op deze locatie zal bestaan uit woningbouw en commerciële ruimtes op de begane grond. De bedoeling is dat deze ruimtes betrokken gaan worden door een partij of partijen die als trekker van de stad (gedacht wordt aan een supermarkt) kunnen functioneren en zo bijdragen aan de revitalisering van dit stuk binnenstad van Maassluis.

---

⁶ Zie bijlage 2: Detailhandelsvisie Maassluis 2012

⁷ Zie 4.4.1

Maasdelta en de gemeente zijn in het voorjaar van 2015 begonnen met de eerste voorbereidingen om te komen tot een aanbesteding voor de Vlietlocatie. De verwachting nu is dat de start bouw niet eerder dan 2020 zal kunnen plaatsvinden.

Vooruitlopend wil de gemeente Maassluis de dagmarktlocatie, die zich nu op het parkeerterrein Boogertstraat bevindt, een plek gaan geven op het huidige parkeerterrein langs de Lange Boonestraat en Marelstraat (bekend onder de naam Marelplein). Door een zorgvuldige herinrichting van dit terrein kan hier een mooie locatie voor de dagmarkt (vrijdag) worden ingericht. Deze inrichting zal eind 2016 gestalte kunnen krijgen.

Steendijkpolder en Palet

Steendijkpolder en Palet zijn boodschappencentra met een functie voornamelijk voor de eigen wijk en buurt, waarbij de omvang en kwaliteit van het aanbod is afgestemd op het primaire consumentendraagvlak.

Industrieweg en Elekraweg

De Industrieweg en Elekraweg zijn perifere locaties, in beginsel gericht op detailhandel in volumineuze branches.

4.3.3. Zorgeconomie

De decentralisatie van zorgtaken per 1 januari 2015 heeft ook zijn effecten gehad op de werkgelegenheid in de zorgsector. Door de toenemende vergrijzing zal er echter een groeiende behoefte blijven aan zorgverlening, ook al zal die wellicht in andere vorm worden verleend dan tot nu toe. Dienstverlening zal steeds meer worden uitgevoerd door kleinere bedrijven die zich richten op specifieke onderdelen van de zorgverlening.

Er is een tekort aan geschikte arbeidskrachten die deze zorg kunnen leveren. Om de zorg ook op termijn toegankelijk, kwalitatief goed en betaalbaar te houden is het noodzakelijk om te werken aan innovatie en ondernemerschap in de zorg. De gemeente, de zorgsector en het onderwijs in Maassluis en omgeving moeten werken aan een overzicht welke behoefte er de komende tien jaar aan zorgmedewerkers is en welke opleidingen daarvoor benodigd zijn.

De zorg biedt veel kansen voor Maassluis. Grootste uitdaging ligt in de technologische ontwikkelingen in de zorg. Het belangrijkste resultaat van de technische innovaties is dat de kwaliteit van leven van ouderen, chronisch zieken en de mensen in hun directe omgeving verbetert. Door verbindingen te leggen tussen verschillende partijen (zorgaanbieders, scholen, bedrijven) kunnen nieuwe ideeën, producten en diensten ontstaan. Dit draagt op twee manieren bij aan de kenniseconomie: technobedrijven gaan samenwerkingen aan met zorgaanbieders wat leidt tot meer werkgelegenheid en er wordt kennis opgebouwd bij alle partijen, wat de kenniseconomie weer verder stimuleert. We zullen onderzoeken of we dit subregionaal kunnen oppakken.

4.3.4. Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt-bedrijfsleven

De samenhang tussen onderwijs, arbeidsmarkt en het bedrijfsleven heeft op regionaal niveau (MVS) een hoge prioriteit. Er wordt stevig ingezet op de zogenaamde 'triple helix': overheid, onderwijs en ondernemers (de drie O's). Gezien de bedrijvigheid in de regio ligt de grootste focus op techniek, omdat in de regio op dit gebied de grootste tekorten gaan ontstaan op de arbeidsmarkt. De Food Inspiration Academy in Vlaardingen is een voorbeeld hoe partijen kunnen samenwerken om tekorten aan te pakken.

De TechNetkring NWN (Nieuwe Waterweg Noord) staat voor de krachtenbundeling van onderwijs, ondernemers en overheid om in de breedste zin van het woord techniek binnen de regio te promoten. Sinds 1 februari 2014 bestaat de 'stichting TechNetkring NWN'. Een samenwerkingsverband tussen 47 bedrijven, 10 scholen en 3 gemeenten in het gebied van Maassluis, Vlaardingen en Schiedam. De Technetkring organiseert diverse evenementen en bijeenkomsten om techniek(onderwijs) te promoten en het onderwijs beter te laten aansluiten op de behoeften van het bedrijfsleven.

In Maassluis hebben we naast de Technetkring nog het Techniekmenu. Met het Techniekmenu willen we basisschoolleerlingen al jong interesseren voor techniek.

De overheid heeft een regierol bij het verstevigen en uitbouwen van de samenwerking tussen de drie O's en bij de uitvoeringsorganisaties op het gebied van sociale zekerheid.

Ook heeft de overheid een rol in het verbeteren van de netwerkstructuur tussen de drie O's met als doel vraag en aanbod van de drie O's bij elkaar te brengen. Het is de taak van de overheid om werkzoekenden en werkenden te stimuleren en te ondersteunen in de zoektocht naar werk. De participatiewet geeft aan dat iedere inwoner die niet op eigen kracht een betaalde baan kan vinden of behouden, daarbij wordt ondersteund door de lokale overheid. Uitgangspunt van de participatiewet is iedereen aan het werk (betaalde baan) en als dat niet mogelijk is maatschappelijke participatie.

Vanuit het regionaal participatiebedrijf Stroomopwaarts MVS wordt een integrale werkgeversbenadering gemotiveerd en worden zo bedrijven benaderd om mensen aan het werk te helpen. Gemeente en MOVE zullen waar nodig stimuleren en faciliteren.

4.3.5. Werken aan huis

In de diverse bestemmingsplannen binnen de gemeente Maassluis is voorzien in de mogelijkheid om te werken aan huis. Dit is uitgesplitst in een aan-huis-gebonden beroep en kleinschalige bedrijfsmatige activiteiten, beiden in relatie met het wonen.

Van belang daarbij is dat de activiteiten moeten worden uitgeoefend door de bewoner (niet door een derde) en dat de woning in overwegende mate de woonfunctie behoudt. Voor zover deze beroepen een ruimtelijke uitstraling hebben, moet deze met de woonfunctie in overeenstemming zijn en blijven.

4.3.6. Regionaal Bureau Zelfstandigen

Het Regionaal Bureau Zelfstandigen kan ondernemers helpen bij het starten vanuit een bijstandsuitkering, maar ook bij het voorkomen van een faillissement en/of het maken van een doorstart. RBZ kan adviseren, coachen en mogelijk ook financiële ondersteuning bieden. Ondernemers en mensen met een bijstandsuitkering die een eigen bedrijf willen starten in Maassluis zullen door de medewerkers van Stroomopwaarts geattendeerd worden op de mogelijkheden van het RBZ.

4.4 Maassluis zet in op het versterken van de aantrekkingskracht

4.4.1. Citymarketing

Er is behoefte om de naamsbekendheid van Maassluis te vergroten en de kwaliteit op het gebied van wonen, werken en bezoeken uit te dragen. Ook is er een blijvende behoefte aan verbinding en een eenduidige structuur voor samenwerking tussen betrokken organisaties en omringende gemeenten op dit gebied. Samenwerking is van belang om een goed en eenduidig beeld van Maassluis neer te kunnen zetten voor bezoekers, bewoners en bedrijven. Daarom hebben de gemeente en de SPM (Stichting Promotie Maassluis) het initiatief genomen voor het opstellen van een citymarketingplan. Dit plan zal in het najaar van 2015 aan de raad worden aangeboden. Door een samenhangend en krachtig citymarketingbeleid te voeren met diverse organisaties en door Maassluis op een juiste manier op regionaal en bovenregionaal niveau te profileren, kan de (boven)regionale aantrekkingskracht van Maassluis worden vergroot op het gebied van wonen, werken en bezoeken. Het merk Maassluis moet verkocht worden!

Met het citymarketingbeleid kan de groei binnen de sector toerisme en recreatie versterkt worden en daarmee de economische structuur van Maassluis, vanwege een gunstig effect op de aan toerisme gerelateerde bedrijvigheid. Maar ook het effect op bewoners en niet-toeristische ondernemers is belangrijk:

-meer toeristisch bezoek en meer bestedingen resulteren uiteindelijk in een toename van de werkgelegenheid in de sector zelf, maar ook daarbuiten;

-veel van het toeristisch-recreatieve aanbod is ook interessant voor inwoners van Maassluis. Dit geldt ook voor investeringen die worden gedaan in de aanleg van natuur en een aantrekkelijk centrum;

-toerisme is goed voor het draagvlak van voorzieningen, zoals winkels, restaurants en bezienswaardigheden.

Voor toerisme en recreatie zal samenwerking worden gezocht binnen het Hof van Delfland⁸ en ook direct met de buurgemeenten. Door het aanbieden van gezamenlijke arrangementen en gezamenlijke promotie kan de regio een groter bereik hebben.

---

⁸ Hof van Delfland is een samenwerking tussen diverse gemeentes, organisaties en groengebieden (waaronder Rotterdam, Den Haag, Midden-Delfland en Maassluis) om het groene gebied en plaatselijke ondernemers in de regio te ondersteunen.

4. Actieprogramma

Wat gaan we doen om de ambities te bereiken en wanneer?

De drie ambities en het bijbehorende beleid vragen om actie. In dit hoofdstuk vindt u per ambitie een aantal actiepunten om het beleid tot uitvoering te brengen.

Maassluis als interessante vestigingslocatie voor bedrijvigheid

	SMART	Actie	Netwerk/partners
1.	Structureel overleg gemeente en ondernemers	-Overleg tussen gemeente en de MOVE (periodiek) -College B&W bezoekt minimaal 3 bedrijven per jaar	Gemeente, MOVE
2.	Actueel houden website/LinkedIn	-bijhouden ontwikkelingen	Gemeente
3.	Vragen ondernemers beantwoorden	-ernaar streven dat een vraag binnen een week wordt afgehandeld	Gemeente, MOVE
4.	Organisatie ondernemersbijeenkomsten	Afhankelijk van behoefte uit bedrijfsleven, worden er per jaar minimaal 2 themabijeenkomsten georganiseerd	Gemeente, MOVE
5.	Opzetten ondernemingsklimaatmeting	2016: ontwikkeling plan ondernemingsklimaat 2017: nulmeting 2020: herhaalmeting	Gemeente, MOVE
6.	Oprichten Ondernemersfonds voor optimaliseren bestaande bedrijfsterreinen/winkelgebieden	2015: haalbaarheidsonderzoek 2016: implementatie	Gemeente, MOVE

7.	Er is geen sprake van structurele leegstand op bedrijventerreinen en in de detailhandel ⁹	2016: inventarisatie langdurige leegstand op bedrijventerreinen en evt. strategie bepalen	Gemeente, MOVE, eigenaren/verhuurders
----	--	---	---------------------------------------

Maassluis biedt ruimte voor uitbreiding van de werkgelegenheid waar mogelijk

8.	Tenminste evenredige % groei werkgelegenheid Maassluis t.o.v. MRDH	Jaarlijks monitoren	Gemeente, MOVE, MRDH
9.	Bedrijventerrein De Dijk is in 2020 ontwikkeld	Continu: extra inspanningen op beurzen, relatiemanagement	Gemeente, omliggende gemeenten, MOVE, MRDH
10.	Stimuleren Lely Campus	2016: vaststellen bestemmingsplan 2016 ev: acquisitieondersteuning	Gemeente, Lely, bedrijfsleven, MRDH
11.	De Kade biedt ruimte aan kleinschalig werken en wonen	2015: opstellen overeenkomst met eigenaar	Gemeente, Conline
12.	Ontwikkelen havenstrategie	2015: notitie 2016 ev: uitvoering	Gemeente, ondernemers
13.	Versterken detailhandel	2015: citymarketingbeleid 2016: vaststellen bestemmingsplan Koningshoek 2020: ontwikkelen Vlietlocatie	Gemeente, MOVE, ondernemers, Wereldhave, Maasdelta, SPM
14.	Regierol triple helix pakken	Verstevigen en uitbouwen samenwerking triple helix	Gemeente, MRDH, Technetkring, bedrijfsleven, onderwijs
15.	Op alle basisscholen is 'techniek' onderdeel van een doorlopende leerlijn	2015: ontwikkelen techniekmenu	Gemeente, MRDH, Technetkring, bedrijfsleven, onderwijs
16.	Alle vigerende bestemmingsplannen bieden ruimte voor 'werken aan huis'	Periodiek: opnemen als uitgangspunt in bestemmingsplanprocedures	Gemeente

⁹ NB: drie panden in de binnenstad dreigen een structureel probleem te worden

Maassluis zet in op het versterken van de aantrekkingskracht

17.	Citymarketingbeleid	2015: citymarketingbeleid, 2015 ev: uitvoeringprogramma	Gemeente, SPM, MOVE, ondernemers

De acties uit het actieprogramma worden tweejaarlijks geëvalueerd en waar nodig al tussentijds bijgesteld.